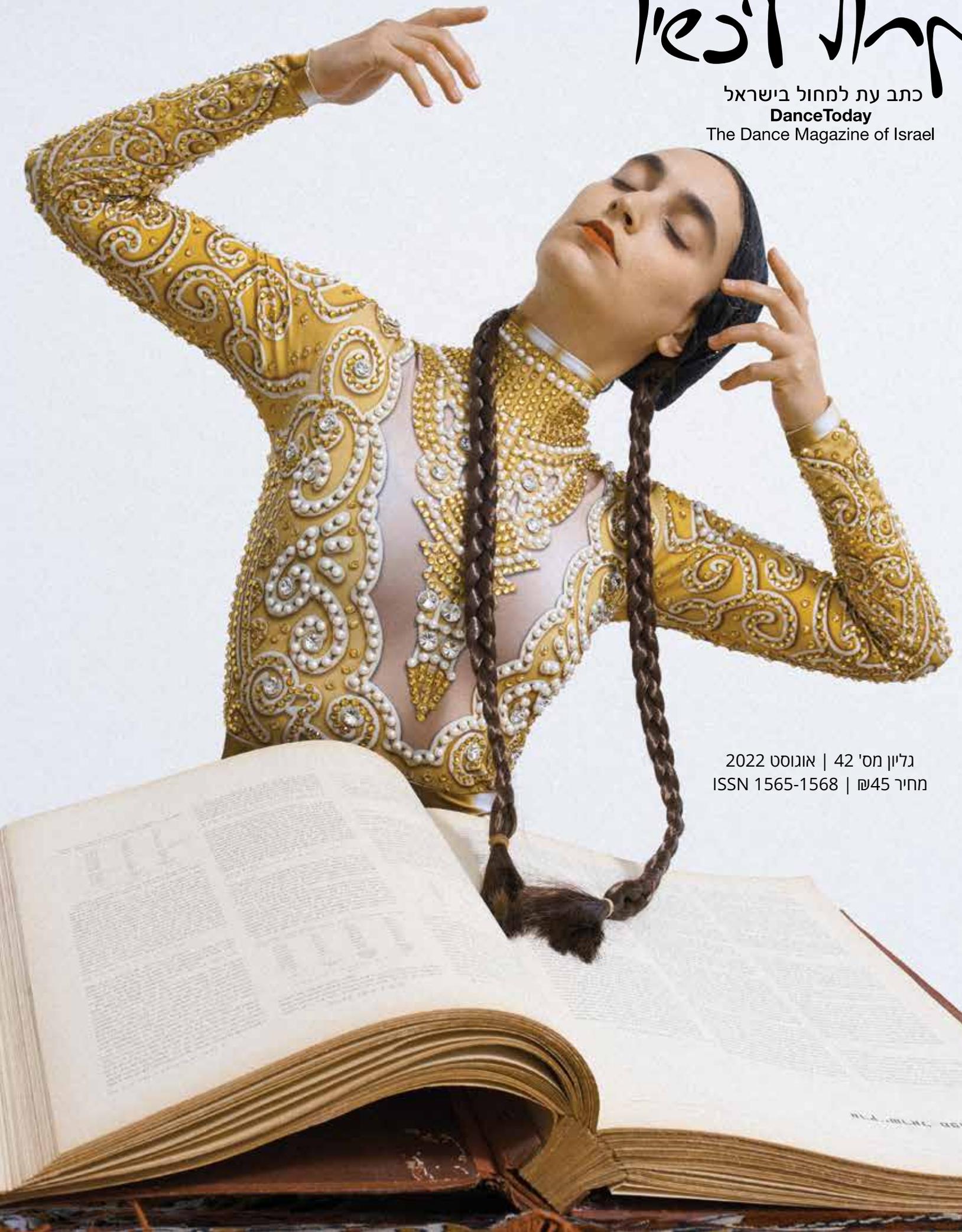

מקהלת ארסיו

כתב עת למחול בישראל
DanceToday
The Dance Magazine of Israel

גליון מס' 42 | אוגוסט 2022
מחיר 45 ש"ח | ISSN 1565-1568

תוכן העניינים

1	דבר העורכת
3	מסך לעתיד – תפילה ומגידי עתידות / דנה הונטברג ועודד גרף, רננה רז, רותם תשיח, יעל ביאדגון-ציטרון, רוני חדש, יאיר מיוחס
	יוצרים כותבים
8	סיפורי עם – הקורונה וגילוי השורשים הגיאורגים / סתיו סטרוז בוטרוס
11	צאינה וראינה – עקבות ומחשבות מתוך תהליך היצירה / מירב דגן וסתיו מרין
14	עבודה תלויה במקום / רננה רז
	מחקר
18	אינטרנט, דיגיטל ומדיה חברתית במחול (כולל מושגי יסוד) / יסמין ורנר טבצ'ניק
23	אמנות המחול וצנזורה / יסמין משולמי
	זרקור אמן
28	ריאיון עם גילי נבות עם פרישתה מניהול אמנותי של להקת בת שבע / נבי אלדור
	כנסים
30	שחזור במחול – הכנס השנתי של התוכנית לתואר שני – האקדמיה למוסיקה ומחול בירושלים, 2022 / שרון טוראל
34	דיאלוג עם הזמן: שיחה עם היוצרים ניב שיינפלד ואורן לאור (מתוך תוצרת בית 2022) / שני תמרי מתן
37	לחולל מרחבים משותפים: יום עיון לזכרה של הכוריאוגרפית אנה הלפרין
42	בבית הספר למחול של סמינר הקיבוצים / פנינית פיינגולד
42	הכרה באדמה – Festival TransAmerique (FTA) / אלעד שכטר
	ספרים חדשים
45	”הצופה הוא הפרשנות שמחיייה את היצירה”: שיחה עם ד״ר רנה בדש עם צאת ספרה תיאטרונמחול - רשת של מרחבי הבעה / שחר ברקוביץ
50	תפילת הגוף - סוד המחול היהודי במשנת רבי נחמן מברסלב / אורית ברוך
	The Two Worlds of Jill and Amon Damti – Using Dance and Movement with Children and Adults of Varying Abilities (deaf, hard of hearing) / Interview and Transcription by Bella Rubin 59
	Table of Content 60

כתב העת יוצא לאור בתמיכת:

מחול עכשיו – כתב עת למחול, גיליון 42, ספטמבר 2022 / DanceToday – The Dance Magazine of Israel / בשער: ספיה מאת סתיו סטרוז בוטרוס / צילום: זוהר רון / עורכת: ד״ר רות אשל, eshel.ruth@gmail.com / מערכת: ד״ר רות אשל, נאוה צוקרמן, יעל מירו, ד״ר יונת רוטמן, ד״ר עינב רוזנבלט, רותית זיו / עיצוב גרפי: סטודיו דור כהן / עריכה לשונית: עדן נוריאל / הדפסה וכריכה: פוטולין / מו״ל: תיאטרון תמונע / כתובת: רחוב שונצינו 8, תל אביב 61575 / טלפון: 03-5611211 / פקס: 03-5629456 / www.tmu-na.org.il / לרכישת מנוי: אתר תיאטרון תמונע, tmu-na.org.il / או להתקשר טלפוניית לקופת התיאטרון 03-5611211, או לשלוח שם, מספר פלאפון וכתובת מייל: kupa@tmuna-na.org.il / מנוי לארבע גיליונות: 180 ש״ח כולל דיוור / למוסדות: תיאטרון תמונע, 03-5611211 / המערכת אינה אחראית לתוכן המודעות © כל הזכויות שמורות ISSN 1565-1568

מסך לעתיד - תפילה

דנה רוטנברג ועוד גרף

מנהלים אמנותיים של אירועי הרמת מסך 2021

שמלא בצחוק של אנחות רווחה, שהבירוקרטיה בו יעילות, עתיד שבו הארץ נמלאת סטודיואים ביורטים יפים עם רצפות עץ ואור רך. אנו גאים ונרגשים להביא את דבריהם מעל דפי כתב העת מחול עכשיו. את קטעי הוויזואל המלאים מתוך האירוע ניתן למצוא באתר האינטרנט של פרויקט "הרמת מסך".

רננה רז, צילום: אביטל פלג ח
Renana Raz, photo: Avital Peleg Raz

מסך לעתיד - רננה רז

רננה רז היא כוריאוגרפית, רקדנית ויוצרת רבת-חומית. בין יצירותיה: קראו לנו ללכת, רפאים, אוב, הדיפלומטים, השימוע, ההצגה הכי משעממת בעולם, ו"YouMake ReMake".

השנה היא שנת 2120 ומניפה חדשה מתפשטת ברחבי העולם. המקור שלה, שלא כמו בפעמים הקודמות, לא מזהה. מאז 2084, אז החלו בני האדם ליישב את הירח ואת מאדים, הלך וגדל מספר הווירוסים המוכרים לאנשי המדע והרפואה. בניגוד

לפעם הקודמת, לפני כמאה שנה, אז אפשר היה להצביע על המדינה ועל העיר שמהן התפרצה המניפה, הפעם ההתפרצות מתרחשת בכמה מוקדים, מדורות מדורות שמבשרות על שריפת הענק שעומדת להידלק. כבר ב־2070, עם שוך הקורונה אחרי 50 שנה ו־125 גלים, הזהירו שזה עניין של זמן עד שתגיע המניפה הבאה.

ב־2024, כארבע שנים אחרי שהגיעה לעולם הקורונה, התקבצה קבוצת חוקרים מאוניברסיטת אוקספורד על מנת להבין באילו דרכים אורגניות יכול בן האנוש למגר מגיפה, או לכל הפחות לצלוח אותה ללא תמותה גבוהה. קבוצת החוקרים החלה מתגבשת בעקבות מקרה מעניין ביותר שהתגלה בסמיכות לגילוי זן האומיקרון. דווקא ביבשת אפריקה הנועה, לא רחוק מבוטסואנה, התגלתה קהילה קטנה בכפר בשם נזוס ללד, שעל אף קרבתה למוקד ההתפרצות ועל אף שדוחו מקרים של הדבקות בניגף, לא נרשמה תמותה ורוב חבריה צלחו את המחלה עם תסמינים קלים וללא השפעות לטווח רחוק.

קבוצת החוקרים אספה את הנתונים על הקהילה הקטנה הזאת והחלה מנתחת אותם. מסקנותיהם היו חתרניות ופוצרות דרך. בשנת 2034, לאחר מחקר ותצפיות של כעשר שנים, הם פרסמו את תוצאות המחקר ועוררו הדים רבים בעולם. כיוון שרוב מדינות העולם היו כבולות בחושים דרקונים עם חברות התרופות פיזור, מודרנה וביוטק (שלימים, כשהקורונה דעכה, עברו לייצור משקאות ממותקים) תוצאות המחקר הושטקו ולא זכו לתשומת לב הראויה. אך כעת, ב־2120, כשהמניפה החדשה מאיימת להתפשט, חזר המחקר הזה לכבב בסדר היום וכמה מדינות בעולם הודיעו שהן מתכוונות ליישם את מסקנותיו כבר בשבועות הקרובים.

בואו ניקח רגע ונדמיין יחד איך נראה העתיד. דווקא בתוך ההווה הנוכחי, התזזיתי, שדורש מאתנו את כל תשומת ליבנו, בתוך המציאות המשתנה ללא הרף, בתוך הלא נודע הגדול.

במסגרת אירועי הרמת מסך 2021 החלטנו להסיט את המבט, לכנס את קהילת המחול המקומית ולהביט הרחק אל האופק. לתהות: מה עלה בגורלו של המחול הישראלי? מה קורה בפרויקט הרמת מסך 2050? 22100? האם תל אביב עוד קיימת? האם מרכז סוזן דלל הפך לקניון? האם גופי הרקדנים והרקדניות הוחלפו בהולוגרמה? האם הצטרפנו כולנו אל ספריית מחול בקומה תת־קרקעית? כשאנחנו עוצמים את העיניים, האם נגלית לנו דיסטופיה או אוטופיה?

הערב יורד וסטודיו זהבה שבמרכז סוזן דלל מתמלא באנשים. על שולחן עטוי מפה בצבע בורדו, כדור בדולח חשמלי שנרכש בשוק לוינסקי זורק זרמים כחולים חשמליים דקים. מיקרופון בודד מכוון אל הכיסא שניצב מאחורי השולחן, ממתין למה שיושמע דרכו אל חלל הסטודיו רחב הידיים של מרכז המחול הגדול בישראל. ששה יוצרים ויוצרות, חושבים וחושבות, הוזמנו להביט לתוך כדור הבדולח, אל תחתית ספל הקפה השחור, ולהפוך לשעה קלה למגידי עתידות. כל אחד ואחת מהם התבקש לספר מה צופן לנו העתיד בערב אחד של אימה, תקווה, פנטזיה ותפילה מחוליים, של קהילה.

זה כינוס ראשון אחרי שנתיים של בידוד אישי ומקצועי, של מנפה שבה אמנות המחול נדחקה אל הפינה וחשיבותה הוטלה בספק. חיוניות המפגש האמנותי החי נותרה בעין הציבורית המחוקקת אי שם בתחתית הפירמידה. במקביל, המסך, שייצר אשליה של חלופה קלה וזמינה לקרבה פיזית, הלך והשתלט על כל חלקה טובה ואיים להחליף הכל. אבל מתחת לפני השטח ידעו מי שידעו שלגוף, נוכחותו, תחושותיו וחוויותיו אין תחליף.

וכך, הדוברים והדוברות הציעו, מתוך אהבה ודאגה עמוקה למשהו עדין ושבי, נקודות מבט שונות ביחס לעתיד בכלל והמחול בפרט. מעבר לחוויה הפנטסטית מעוררת הדמיון והמחשבה, נוצרה תחושה חזקה של קהילה שמאפשרת לעצמה לחלום, לדמיין אלטרנטיבה ולהתרחב מהמוכר למחוזות חדשים. לחלום לדעת שלמחול יכול וצריך להיות תפקיד מרכזי בחברה שבה אנו חיים. בפרפרזה על דוד אבידן: "דחוף מאוד לתת לעצמנו עכשיו הזדמנויות נוספות".

רננה רז הציעה לנו לדמיין את שבט "נזוס ללד", אחד השבטים היחידים ששרדו את האפוקליפסה וממנו תחזור ותצא בשורת התנועה לכלל האנושות. רוני חדש הציעה לנו אוטופיה מגדרית וחברתית שבה אבן הבוחן היחידה היא כנות, והאמת היא מצפן ליצירה, ביצוע וצפייה במחול. יאיר מיוחס קרא למרד הגוף בטכנולוגיה והדיגיטציה ולהיותם של הרקדנים נושאי דגל המהפכה. הוא סיים את דבריו בהטחת מכשיר הטלפון האישי שלו ברצפת הסטודיו. רותם תשיח הציע מבט מפוכח על היחסים בין הגוף והשלטון בהקשרים שונים, התבוננות בכוריאוגרפיה של המרחב הציבורי. אופיר יודילביץ הציע נקודת מבט פרגמטית היוצאת מתוך נתונים שאסף וסידר באתר ייעודי, שיכול לנבא ולספר לנו על העתיד על סמך ההווה. יעל ביאגון־צירון הציעה לדמיין את עתיד המחול מזווית שונות ככה

הראשונים שנהגו בצורה זאת וכי ייתכן שאם היו מושקעים משאבים במחקר דווקא בקהילות מוכרות וקיימות היה אפשר כבר אז לצלוח את המניפה בצורה טובה יותר. הערב, כמו בסרט *בחזרה לעתיד*, תעוררו לי ליצור את העבר של העתיד שלנו ממש עכשיו, בהווה. זה אולי מסובך להבין וגולש אפילו למחוזות המיינד פאק, אבל שום דבר לא דופק את המוח יותר ממה שקורה פה בשנתיים האחרונות.

אז בבקשה קומו על רגליכם ונתעד עצמנו מקיימים את המלצות המחקר. נתחיל ב:
להסתכל אחד לשני בעיניים
להתחבק
לעשות כיווציץ, מעיכה, דריכה, קיצי ונעימי
להזיע – בואו נקפוץ במקום 50 פעם
בואו נעשה גל ביחד
ובואו פשוט נרקוד.
תודה!

מסך לעתיד - רותם תשי"ח

רותם תשי"ח Rotem Tashach

כוריאוגרף עצמאי, פרפורמר, מרצה לתולדות מחול, ומורה לכוריאוגרפיה ולמחול. מנהל אמנותי שותף של פסטיבלי אינטימאדנס בשנים 2013-2014. בין יצירותיו: *חיים מרצפים*, *ישראליות*, *בטון מלוטש*, *חודוד*, *אנדרטאות*, *קופרפוליס*, *ישראליות*, *מטמורפוזות*, *ואפוס 3*.

רגע לפני שהגיעה הקורונה לשנות את מציאות החיים בכלל ואת המציאות התנועתית בפרט, רגע לפני שהשלטונות מצאו אמצעי נוסף שבאמצעותו ניתן יהיה למשטר ולאמן אותנו בצייטנות מרחבית, שאלתי את עצמי איך ואיפה מתאפשר לנו לזוז בעולם היום. מהתבוננות במציאות של 2018 התחוויר לי שניתן לחלק באופן גס את המרחב הציבורי של התרבות האנושית כולה לשלוש פרדיגמות תנועתיות: התקדמות בפרוודורים, שהות באזורי המתנה או הגשמה ספציפית מאוד בכיסי חופש שבחלקם הגדול כרוכים בתשלום.

כלומר, או שאנחנו נעים בסבך האינסופי של מרחב הדרך, שבו אנחנו זזים בנתיבי התקדמות ישרים על מדרכות, ברציפי רכבת, על גרמי מדרגות, במסדרונות וכיו"ב; או שאנחנו מוזמנים לאפס את מרבית תנועתנו באינספור אזורי המתנה כגון עמידה בתורים, המתנה במעליות, ישיבה בחדרי המתנה או בקרונות רכבת, עמידה צייטנית באיי תנועה בעודנו מחכים לרמזור שיתחלף וכיו"ב; או שאנחנו מוזמנים להגשים חירות תנועתית מאוד מאוד ספציפית באינספור כיסים של מעיין גני עדן תנועתיים: לרקוד בצפיפות במועדון הריקודים, להיות מוזזים בעוצמות מופלאות בלונה פארק, לחוות את תעופת הסקייטבורד ברחבות תלת-ממדיות המיועדות לכך, ללמוד תנועות ספציפיות בשיעורי סלסה-ריקודי בטן-פלמנקו וכי' בסטודיואים סגורים, לטפס על קירות הטיפוס וכמובן לחוות את ההגשמה ההטרונגית, הסינתטית והעשירה, שאנחנו כפרפורמרים מכירות היטב מחללי החזרות וההופעה של אמנות המחול.

אל מול אותו סדר תנועתי משולש שמוכתב על ידי צורות השלטון הניאו-ליברליות, אנחנו עדים היום למפגשים יותר ויותר חריפים, אלימים ומשוכללים בין "חופש תנועה וחופש ביטוי" אזרחי מצד אחד לבין מרות שלטונית דכאנית מהצד השני. אני חושב כמובן על שלל תנועות המחאה העכשוויות: על ה-*BLM* בארה"ב, על תנועת המחאה האקלימית הבינלאומית המרד בהכחדה (*Extinction Rebellion*), על מחאת האוהלים של 2011 בישראל וכמובן על תנועת בלפור.

בכל אותם מפגשים בין מחאה אזרחית לשלטון ישנה הסלמה מובהקת של אמצעי הדיכוי השלטוניים. אותן תנועות מרי אזרחיות מדוכאות באמצעים צבאיים שלקוחים

- לפניכם תקציר של עשר המסקנות החשובות ביותר העולות מן המחקר:
1. גוף בתנועה הוא גוף חסין יותר. בני שבט נזוס ללד נוהגים לרקוד שלוש פעמים ביום. ממש המקבילה לשחרית, מנחה וערבית. ריקוד חופשי לצלילי מוזיקה.
2. שהייה בטבע ובמרחבים ציבוריים חיונית לחוסן נפשי וגופני. בני השבט נוהגים לבלות שעות רבות מחוץ לביתם. הם מקיימים פעולות רבות תחת כיפת השמיים: ארוחות משותפות, שיחות, צפייה במופעים ועוד.
3. מגע בין אנשים התגלה כגורם מכריע בפיתוח מערכת חיסון חזקה. בני השבט נוהגים להתחבק, למעוך, לכווצץ, לטפוח, ללחוץ, לדרוך ולעשות דיני ונעימי בכל הזדמנות. כמובן רק עם אנשים רצויים ורק בהסכמה.
4. להזיע ולשתות זה ממש חשוב. בני ללד מקפידים על הזעה מבוקרת ושתייה בהתאמה.
5. כיוון שמניפה מתבטאת בגלים חשוב שכל האנשים יעשו גלים. כשהגל הוא בגוף אפשר להבין בקלות ובבהירות מה עומד לפנינו. חפשו גלים בגוף. הנוססים מחפשים גלים כיחידים או בקבוצות.
6. דבר מדהים שהתגלה במחקר הוא העובדה שאפשר להסתדר ללא זום. למעשה בכל מה שקשור לגוף האנושי מומלץ תמיד לחזור ולחפש מגע אמיתי וממשי. נרשמה תנועה מוגברת של כדוריות דם לבנות כשהגוף נע עם גופים נוספים באותו החלל. דבר מעניין שהתגלה הוא שחשיפה מוגברת לסרטונים של להקות מחול בזום, במיוחד כאלה שבהם רואים כל רקדן בבית שלו רוקד ואז מעביר לרקדן או הרקדנית הבאים וכן הלאה, מוזיקים לבריאות.
7. מומלץ להימנע לחלוטין מלמחוא כפיים במרפסות. למעשה בנוס ללד אין כלל מרפסות.
8. ניתוק מצפייה בחדשות מפחית חרדה ומעלה ב-95% את היכולת של הגוף לעמוד בפני אורגניזמים זרים.
9. מבט ישיר בעיניים של בן אנוש או של יצור חי אחר מעודד ייצור של תאי T שתפקידם להילחם ביהומים.
10. לצחוק, להתרגש, לחשוב, להתפעם, מחזקים את מערכת העצבים הפרהסימפטטית ומגבירים את התחדשות התאים.

בעקבות המסקנות הודיעו מספר רב של מדינות כי לצד מאמצים למצוא חיסון לגנף, יישמו את מסקנות המחקר כבר עתה. המדינה שעומדת בחדוד החנית היא ישראל, ולצדה מדינות האזור שאיתן יש לה יחסים מתואמים ומהודקים מאז הסכמי השלום שנחתמו ב-2067: סוריה, לבנון, פלסטין וכמובן מצרים וירדן. מדינות נוספות שהודיעו שיחילו את המסקנות גם אצלן הן: צרפת, פורטוגל, גרמניה, אנגליה, אירלנד, לוקסמבורג, ספרד, רוסיה, סין, ארה"ב, קולומביה, צ'ילה, אורוגוואי, אוסטרליה, ניו זילנד, יפן, הונג קונג, אוקראינה, איראן, עירק, אפגניסטן, תימן, קמרון והפיליפינים, והרשימה ממשיכה להתארך.

המקצועות חולקו לחיוניים וחיוניים ביותר. בראש רשימת "חיוניים ביותר" ניצבים האמנים ואנשי המחול והתנועה לצד אנשי הרפואה והמדע. שכם אל שכם, תוך שיתוף פעולה הדוק, עובדים יחדיו שני הציבורים על מנת להצמיד את האנושות אל עבר התמודדות והתגברות על המגיפה שבפתח. במערכות החינוך, שכמובן נשארו פתוחות, הוכנסו ריקוד, מוזיקה, אמנות פלסטית ותיאטרון כמקצועות חובה. פעם בשבוע נדרשים האזרחים לצפות במופע ריקוד באוויר הפתוח או במופעים של עד 50 אנשים. אולמות וסטודיואים ייעודיים הוקמו במרחבים פתוחים: "אולמות נושמים" המגינים מפני מזג אוויר מאתגרים אך פתוחים אל החוץ. אזרחים חולקו לקפסולות שבהן מתקיימות מסיבות ריקוד כשלוש פעמים ביום. אפשר להגיע ולפזז כחמש דקות עם הקפסולה שלך. עמדות חיבוק וטעינה פרושות בערים הגדולות, לאורך החוף ובפריפריה. במדינות מסיימות ממשלות מינו "שרי מחול וגוף". פסטיגלים הוצאו מחוץ לחוק.

לאחרונה מתחוללת סערה גדולה בעולם המדע בעקבות קפסולת זמן שהתגלתה באזור דרום תל אביב. בתוך המשרד לאיכות הסביבה, שנבנה על חורבותיה של התחנה המרכזית הישנה, התגלה כרטיס זיכרון ובו תיעוד של קבוצת אנשים שהתכנסה בסטודיו בתל אביב כבר בשנת 2021 באוכה 2022. מצפייה בתיעוד עולה כי קבוצת האנשים התכנסה כדי לתרגל את מסקנות המחקר שיושלים רק כ-12 שנים מאוחר יותר, מה שמעלה את החשד שבני שבט נזוס ללד אינם

והמוזיאון וייצרו כיסי מרחב דמוקרטיים. כוחם של אותם כיסים לא יהיה במחאה הפוליטית הגדולה של תנועות המחאה, אלא בהרחבת אפשרויות הקיום, ההווה והתנועות האישיות, האינדיבידואליות, האידיאולוגיות של האזרחיות, כלומר כיסים שמעצם קיומם מציעים אלטרנטיבות למשטר הנורמטיביות המצמית.

במרחב שבו מספיק אנשים זזות אחרת לאורך מספיק זמן יש סיכוי שגם האזרח הממושטר ביותר ישל מעליו לפחות חלק מהנורמטיביות המצמית.

מסך לעתיד - יעל ביאגון ציטרון

יעל ביאגון ציטרון, במאית, דרמטורגית ומנהלת אמנותית, מלווה פרויקטים כדרמטורגית ויועצת אמנותית באמנויות הבמה, הכתיבה והצילום. מייסדת שותפה של "מועדון כתב" - במה לקרבות מילה ידיוותיים, ומנהלת אמנותית של מרכז נווה שכטר בתל אביב.

יעל ביאגון ציטרון
Yael Biegon-Citron

העתיד של המחול מלא בצחוק. צחוק בקהל, לפעמים גם על הבמה. זה לא בהכרח צחוק של "התכוון להיות מצחיק", למרות שגם זה נהדר, אלא צחוק כזה שמשתחרר מאתנו כמו אנתרופוזה, כשאנחנו מזהים בדל רגע מדויק, זיקי-אמת שמבליח בין הפעולות, ופתאום אפשר לנשום רגע לעומק את החיים. בעתיד הזה לכל פעולה יש כוונה; גם אם היא עצלה, גם אם היא פרועה, מתריסה, או מופשטת. בעתיד הזה אנחנו עדים לרגע שבו המדויק הופך לרחב, הפרטי והפרטיקולרי לכללי. אני זוכרת קולנה שלי מתפלספת על המילה specificity. תנסו להגיד רגע, אפילו רק השפתיים והלשון, איך היא מפרקת את הפה לסדרה של פעולות זריזות, כמה אוויר היא דורשת, כמה התכוונות. אי אפשר להתרשל בה, למרות שאפשר לומר אותה גם ברוך. מגיל צעיר צחקים איתי/עלי על הצחוק שלי, כמה הוא מזוהה איתי, איך אפשר לדעת שאני באולם גם בלי לראות אותי. וחשוב לי להבהיר - זה לא שהכל מצחיק, אלא שיש המון דרכים, אולי אינספור, להיות נוגעים ללב.

בעתיד הזה של המחול, תקנות התמיכה לא מתישות את הנפש, ומי שצריך עזרה עם הגשות יודע לאן לפנות, וכולנו יודעים להוציא קבלה, להפקיד לפנסיה, להגיש דוחות, וזה לא מפחיד, זה רק תחזוקה בסופו של יום.

בעתיד של המחול אני פוגשת את כל מי שלא אוהב מחול ואנחנו יושבים לשוחח ואני מחזיקה את ידו בידי ואומרת אני נשבעת, בלב שלי, שלא צריך להבין בזה כלום. אני נשבעת שכמו עם כל אמנות גדולה, השאלה היא איזה סיפור זה מעורר בך. כוונת המשורר חשובה רק כתנועה בחלל רעיוני, גירוי של בלוטות הדמיון, אתה חלק הכרחי במהלך הזה כי משמעות צריכה לפגוש משמעות כדי שבני אדם ישוחחו. בואו איתי פעם, אבל ליצירה באמת טובה, ונדבר לפני ותוך כדי ואחרי ונראה יחד שזו אמנות נבונה כי היא המתח שבין הקונקרטי למופשט. נדיבה מספיק כדי לחשוף מהלך רגשי, אדיבה מספיק כדי לא לדחוף לך את זה לנרן. אני באה מתיאטרון הרי, כן? אמנם חזותי, אמנם ניסיוני, אבל האמת תמיד הייתה שעברתי למחול כי התעייפתי ממילים. כי מצאתי שפה משותפת עם כוריאוגרפים, עם רקדנים. לקח זמן לחצוב אותה בסלע, זה משתנה בין אנשים, אבל החוזה נותר מוגמר ונהדר - אני מעניקה מילים, הם מעניקים לי דימויים. דיל של החיים. את כל זה אני אניד להם, לאלה שלא אוהבים מחול.

בעתיד של המחול יש מלא יורטים כאלה יפים עם רצפת עץ ואור רך כמו שיש להם בנטף, ומלא מקומות ממש שווים לעשות בהם ריזנסי ממש פה בארץ, כזה עם נוף להשקיף עליו ומקלחת נקיה ובישולים בערב וחלונות פתוחים ורוח עדינה.

בעתיד של המחול המוזיקאים חוזרים לבמה, ואפשר להחליט דברים כמו מספר משתתפים או גודל תפאורה לפי מה שיפה, לא לפי מה שנכנס בבגאז' או במכולה.

מאזרי קונפליקט מלחמתי וכיבוש וכוללים, כפי שאנחנו יודעות היטב, מכת"זיות, גז מדמיע, מעקב טכנולוגי טוטליטרי, ונשק צבאי הולך ומשתכלל.

המצד השני ניתן לראות את ההשתכללות התנועתית והפרפורמטיבית של תנועות המחאה:

חברות BLM בארה"ב למשל מורידות פסלים של קולוניאליסטים לבנים ומציבות במקומם אובייקטים שמנציחים דמויות אפרו-אמריקאיות איקוניות שלקחו ולוקחים חלק במאבק נגד הגזנות בארה"ב. למשל, במקום פסל של הגנרל לי (Lee), ראש צבאות הדרום תומך העבדות במלחמת האזרחים, הוצב דימוי של הארייט טאבמן (Tubman), שפחה שחורה שהצליחה להימלט מהדרום ולאחר מכן הבריחה עשרות עד מאות עבדים צפונה; פסל של ג'ורג' פלוד (Floyd), אזרח אמריקאי שחור שנרצח על ידי שוטרים לבנים לפני כשנה וחצי, מקרה רצח שטילטל את האומה האמריקאית; פסלים של ילדים-אמריקאים מפורסמים במקום אלו של הקולוניאליסט האירופאי הלבן כריסטופר קולומבוס. על ידי כך חברי ה- BLM מעצבים מחדש את המרחב האזרחי הקולקטיבי מלמטה, from the grass roots up, עוקרים אובייקטים של גזנות ונוטעים במקומם אובייקטים של מאבק בגזנות בפעולה מרגשת ביותר של שלטון העם פר אקסלנס.

גם בקרב מפגינות תנועות האקלים נעשה שימוש נרחב באמצעים פרפורמטיביים: החל מהדבקת כפות הידיים בסופר גלו לקירות זכוכית של בנקים ותאגידים ענק שמממנים את תעשיות דלק המאובנים וכלה בהשחלת זרועותיהן של מפגינות לצינורות פלסטיק כדי להקשות על המשטרה לפזר את ההפגנה ולהשיב את הסדר הניאו-ליברלי על קנו. תנועת המרד בהכחדה עושה שימוש בכוריאוגרפיות תיאטרליות במרחב העירוני, בתהלכות מסונגנות בהלוויות אנושות סימבוליות ובתלבושות דרמטיות. השימוש באמצעים בימתיים-כוריאוגרפיים אינו רק אמצעי פדגוגי יעיל להעברת מסרים פוליטיים או לתפיסת תשומת לבם של העוברים והשבים. התלבושות הדרמטיות למשל מקשות על זיהוי פני המפגינים בטכנולוגיות המעקב ונותנות שכבת הגנה, קלה ככל שתהא, מפני מעצר המוני ושירותיות שלטונית.

בארץ, מחאת האוהלים של 2011 השתלטה ביצירתיות מופלאה על אחד מערוצי התנועה המרכזיים בתל אביב והגדירה מחדש את סיבת השוטטות והשהות באותו מרחב: מפנאי בורגני יחידני, מנוכר ומשועבד למערכת שרחוקה מלהיות דמוקרטית, למפגש אמיץ ומקרב בין אזרחיות. הפרפורמנס המחאתי האחרון שאציין הוא, כמובן, המרחב הדמוקרטי יוצא הדופן של בלפור, שיצר כיס גיאוגרפי זמני שבו חוקי התנועה, התנועות, הביטוי וההתנגדות האזרחית נוסחו מחדש על ידי המפגינים והזכירו לכולנו עד כמה רחוק הסדר היומיומי המנוכר והתכליתי של הניאו-ליברליזם מהסדר האזרחי-דמוקרטי המקרב והיצירתי שנוצר על ידי שהות מפגינים במרחב מסוים.

אני רואה את כל התנועות הללו כאירועי הפרפורמנס המשמעותיים ביותר של ההווה ושל העתיד הקרוב. אלו לא אירועי מחול בימתי שמתבססים על ההפרדה בין משתתפים וקהל, אלא אירועי פרפורמנס שבהם הקהל והמשתתפים הם אחד, שבהם הריקוד, השיר והכוריאוגרפיה אינם התוצר החשוב אלא אמצעי לשחזור ולהתהוות של הקהילה האזרחית-דמוקרטית עצמה. אני מדבר כאן את המודל השני של ז'אק רנסייר (Rancière) לאפקטיביות פוליטית של האמנות, מודל שהוא מכנה "מיידיות אתית".

את העתיד הקרוב של המחול הבימתי אני רואה בפוטנציאל שלו לפתח ולקיים יחסי גומלין משוכללים עם אותם מופעי מחאה; כלים בימתיים וכוריאוגרפיים שינסחו בחללי חזרות אבל יולגו לרחוב וירחיבו, יעצמו וישכללו את מגוון האפשרויות העומדות בפני המפגינות לשהות, למחות, להיפגש, ולהמציא הווי דמוקרטי בכיס מחאתי. כלים פשוטים ומוכרים כגון spacing של מפגינות, score שיאפשר היטמעות מפגינות בקהל הרחב כהרף עין, יוניסונים פשוטים שישלהבו את הקהל הרחב ויעוררו אותו להצטרף לגוף המפגינות וכיו"ב.

מצד שני אני מדמין אירועים התקהלותיים מתמשכים או אפילו קבועים, שיתרחשו סביב המרחבים המוזיאליים והתיאטרוניים, יטשטשו את גבולות הבמה, התיאטרון

כבר בעולם. מה שבעצם יחליף אותו היא מידת הכנות והחופש של המעשה האמנותי ושל המבצעים אותו.

עובדי ההייטק, שימצאו את עצמם ללא עבודה כי מי יעבוד בהייטק ברגע שכסף הוא לא שיקול, יקדישו את זמנם לפיתוח גלאי הכנות. גלאי הכנות יותקנו בכל התיאטראות, בתי הקולנוע, המוזיאונים, בתי הקפה, וברחוב, וידעו למדוד את מידת הכנות או האמת שמתרחשת בחדר, ביצירת מחול, סדרת טלוויזיה, קולנוע, קונצרט, דייט ראשון או סתם מפגש מקרי עם זר. ברגע שמישהו ישקר ויעבור את הסף המינימלי של הכנות כפי שיוגדר בגלאי, הגלאי יתחיל לצפצף ולהוציא עשן לחלל ויגרום לפעולה להיפסק, אם זו הופעה בתיאטרון או סקס ראשון עם פרטנר חדש.

תארו לעצמכם עולם שבו אי אפשר לזייף בסקס יותר, עולם שיוודע לזהות ולהעריך את הכנות של המבצעים, תארו לכם עולם שבו לרקדנים אין מניירות. עולם שלא ימכרו בו יותר דרמה מוגזמת ופרוכסי מחול סובל על הרצפה, עולם שבו יוצרים לא יכולים לכתוב משפטים אקדמיים יומרניים על עבודה שלא מקיימת.

תארו לעצמכם עולם שבו לא אומרים יותר לכל מי שסיים להופיע "וואו היה מדהים ממש התרגשתי", ואז הולכים ללכלך על הכל מאחורי הגב, עולם שבו כל המטרידנים של עולם המחול חייבים להודות בפני כולן בהטרדות שלהם בלי אף תירוץ או עיגול פינות, עולם שבו רקדנים לא צריכים לקחת עבודות שמבזות אותם רק כדי לשלם שכר דירה, אלא לוקחים רק עבודות שמעניינות ומספקות אותם.

ובמעבר חד, הרשימה הריאליסטית יותר, שאולי יש באמת סיכוי שתתקיים ב־2100, המחול מבקש לחזור לגוף ולחווייה. ב־2100, קהל המחול העצום מוצא שהגוף הוא דבר מופלא ונשגב, ולא בגלל האסתטיקה שלו אלא בגלל האינטליגנציה, הרגישות והשכלול שבו ומעל הכול – הכנות והחופש שבו.

ב־2100 עדיין נהיה מאוהבים באסתטיקה, אבל נדע לזהות מתי היא נעשית, כי היוצר באמת התחבר אליה ומצא אותה דרך תהליך היצירה, ומתי היא הגיעה מבחוץ, מההעתקה וכדי לרצות את הצופים.

ב־2100 יש חוק שאוסר על 80,000 מתלמידים בלהקה. ב־2100 להקות נשלטות על ידי חבורת רקדנים שהתאגדו עקב מכנה ועניין משותפים, והם אלו שבחרים בכל פעם מי יהיה הכוריאוגרף שלהם. ב־2100 לאחר מופע מתנהל תמיד שיח מעמיק, ביקורתי ומכבד בין היוצר והקהל, על מנת ששני הצדדים יחכימו ויבינו מה קרה פה בעצם. ב־2100 כל מטרידני עולם המחול מקבלים את עונשם. ב־2100 ליוצרים יש הומור עצמי.

ב־2100 כשיוצרים מקבלים "השראה" מכוריאוגרף אחר, כלומר מעתיקים ממנו, הם נדרשים לכתוב את זה בתכניה. וזה לא נתפס כבושה כלל, אלא משהו שרווח בשדה האמנות ואנחנו מודעים אליו ומתייחסים אליו בקרדיטים. ב־2100 ההנחה שבלט הכרחי כדי לעצב רקדן מתאיידת וישנה הבנה גלובלית שאין צורך להכשיר עוד דור לדימוי גוף שלילי. היעלמותו של הבלט מייצרת מחול חדש שמתעסק בתשוקה לתנועה ולא באסתטיקה החיצונית שלה. ב־2100 באמת מהללים את מי שניסה לצאת מהקומפורט זון שלו ונכשל. ב־2100 יצירות רגישות לקהל שלהן ולא מתנשאות עליו או נדחפות לפרצופו בברוטליות.

ב־2100 המחיר של השכרת סטודיו לשעה יורד מ־80 שקלים לאפס, כי המדינה מבינה שהיא חייבת לסבסד, מה שתורם משמעותית ליצירות מעמיקות יותר ולמחקר תנועתי אמיתי.

ב־2100 יש בר יין ברחבה של סוזן דלל.

ב־2100 אין תחרות סמויה בין תיאטראות, בתי ספר, יוצרים, פסטיבלים ורקדנים, כי כולם מבינים שבעצם יש לנו רק אחד את השני, ורק כל מי שאתנו יחד בקהילה המזורה הזאת יכול להבין את התשוקה הבלתי נגמרת להיות בגוף.

לסיום, אחזור לטקסט אחר של אותה בריאנה ויסט, שנכתב במקור עבור אישה אבל אני רוצה להפנות אותו למישהי אחרת שנמצאת כאן היום וקוראים לה מחול.

בעתיד של המחול יש יוצרות ומעצבות שהולכות יחד כברת דרך ובכלל, זוגיותו מקצועית כאלה, שגדלים בהן ביחד ובוראים עולם, ולא מפחדים לחשוב גדול, צבעוני, שובב. גם אם במקרה אני לא אוהבת, אני מעדיפה שכולם יזכו מתישהו לעשות כמו שהם מדמיינים. בעתיד של המחול רואים בכל יצירה את הכוונה הטובה.

בעתיד של המחול מותר להתבגר ולהשתנות ולאכזב כמה אנשים בדרך ולהרוויח אחרים, מותר להפסיק לרקוד ולחזור לרקוד ולפעמים מבפנים ולפעמים מבחוץ, לחטוא במוזיקה או עיצוב או משחק ועדיין לקרוא לתחום הזה בית.

בעתיד של המחול יש כסף ליחסי ציבור ועניין בהופעות מחוץ לתל אביב וירושלים, בחללים עם חדרי אמנים נעימים וצוות טכני שיוודע איך לשלוט במזגן, ותאורנים שמאוהבים במקצוע שלהם וגם אנשי סאונד וקהל קשוב וסקרן, גם הילדים של 11 בבוקר וגם הזוגות של 8 בערב באים להתבונן וללמוד, שונאים סוכריות ושיעולים. ובכל הופעה יש גם אמני תיאטרון בקהל, ומוזיקאיות ואמניות פלסטיות ופילוסופים, כי כולנו עוסקים באותו דבר ומעניין אותנו לראות מה הקולנוע שלנו ניסחו הפעם.

והיצירות רצות. לא בחירוף נפש, לא כי צריך להראות פעילות, אלא כי הקהל מבקש, והרקדניות והרקדנים הוצים, וכי היצירה צריכה להתחמץ ולנשום ולהתבגר. בארץ, בחו"ל, אחרי חופשת לידה, לפניה. ואף כוריאוגרף לא מתחיל עם רקדן או רקדנית מהלהקה שלו, ואף אחד מהצוותים הטכניים לא מבקש נשיקה, וכשמחמיאים זה על הביצוע, על המחויבות, על הכישרון שלקח זמן לפתח. ואם יש בעיה יש עם מי לדבר, ואנשי ההפקה רק מחכים לפתור בעיות כי זו התשוקה שלהם – להגשים חלומות.

וכל זה קורה לא כי העולם התעורר בוקר אחד והבין שככה צריך, אלא כי אנחנו הסתובבנו בעולם בידיעה שזה יכול וצריך להיות ככה. כי דברנו על זה בינינו, כי סיכמנו יחד שזה מה שנחוץ, כי יצאנו מאזור הנוחות כדי להגדיר את מה שחשוב לנו בעתיד הקרוב – זה שממש עוד רגע – הנה, עכשיו.

מסך לעתיד - רוני חדש

רוני חדש, צילום: רן יחזקאל
Roni Hadash, photo: Ran
Yehezkel

כוריאוגרפית, רקדנית ומורה למחול עכשווי. בעבודותיה היא מנסה למצוא יכולות מובילות עצמאיות באיברי הגוף השונים ומחפשת אחר מניעים אינסטינקטיביים, רגשיים וגולמיים המוליכים תנועה. בין יצירותיה: פרקים של חדרה, קורבנות ודימויים, אנימה, אני וכל הגוף הזה, וגופי.

יש משהו בפינטוז החברתי הזה שהוא מאד קסום וחשוב בעיניי, כי יש בו איזו יכולת לחשוף אמת עמוקה ועקרונית ולהתעסק בערכים במקום באירועים. ורק אחרי שאמרתי כן לדנה ועודד הבנתי עד כמה זה מביך וחושפני להקריא את הפנטזיות שלך באירוע כזה מול הקהילה הזו. ובכל זאת אני פה, כי אין דבר מספק יותר מלהתמודד עם פחד. לפני שאתחיל אצטט משפט שאני מאד אוהבת של הסופרת בריאנה ויסט (Wiest), שהתקשר לי לאירוע הפינטוז העתידני המשותף הזה:

"When you romanticize the future more than the past you move forward. But when you romanticize the present, you become free".
ובתרגום חופשי לעברית: כשאתה עושה רומנטיזציה של העתיד יותר מאשר של העבר, אתה מתקדם. כשאתה עושה רומנטיזציה של ההווה, אתה הופך חופשי.

אז החלטתי לחלק את הנבואה שלי היום לחלומות סוריאליסטיים וחלומות ריאליסטיים. בחלום המוגזם שלי, 2100 היא השנה שבה הקפיטליזם נכחד סופית ואת מקומו תופסת ממלכת הכנות והחופש. יוצרי הרמת מסך 2100 לא צריכים לדאוג מהצלחה כלכלית או רווחיות יצירתם העתידית, כי כסף לא יהיה רלוונטי

למרות שמחול זה זכר, החלטתי לפנות אליה בתור נקבה, כי זה הסתדר לי יותר, ותכלס, זו מילה שממש מבקשת להיות אישה ואם.

מחול יקרה,

אני מקווה שתלמדי שהחיים הם על המתח שבין מה שיש למה שיהיה, בין העילאיות שבך לחשקים הכי זולים שלך.

אני מקווה שלא תפחדי ממה שעתיד לבוא.

אני מקווה שתלמדי איך להשתמש גם ברכות וגם בחוזה שלך, ואני מקווה שתדעי לעשות זאת במקביל, בלי להקריב אחת בשביל השנייה.

אני מקווה שתהיה לך את החוכמה להבחין בין הדברים שאת יכולה לשלוט בהם לבין אלו שלא.

אני מקווה שתמצאי את האיזון בין מה שאת חייבת להרשות לבין מה שאת חייבת להכחיד.

אני מקווה שתלמדי לזהות מתי הזמן לפעול ומתי הזמן לשחרר.

אני מקווה שדעתך לא תהיה מוסחת מהאמת הפנימית שלך.

אני מקווה שתמצאי את האנרגיה לכוון את עצמך לאן שאת באמת רוצה לנדול.

אני מקווה שתדעי להקשיב לעצמך לעומק ולבחור במה שאת יודעת שנוכח עבורך, גם אם זה מקשה עלייך.

אני מקווה שתדעי לעצמך להיות בסתירה, לנדול. להודות כשאינך מושג.

אני מקווה שתלמדי להיות כנה עם עצמך.

אני מקווה שתפסיקי להרשות לעבר להשתלט על ההווה שלך.

אני מקווה שלא תשכחי לעולם את כל מה שלפנייך ואת כל מה שממתין עבורך בעתיד.

מסך לעתיד - יאיר מיוחס

יאיר מיוחס Yair Meyuhas

יאיר מיוחס, יוצר וצלם. עיקר עיסוקו בקו התפר המקשר בין צילום ויצירה בימתית. בעבודתו הוא מביא לידי ביטוי את הידע הרב שצבר בצילום ובמגוון פרקטיקות מעולם הפרפורמנס והתיאטרון החזותי. גוף עבודתו כולל דימויים לעבודות בימתיות רבות, לפסטיבלים ולגופי תרבות.

מאז שהופיעו המחשבים הראשונים במחצית המאה ה-20 אנחנו עדים לתהליך מעריכי של

תנועה אל עבר עולם וירטואלי. הקורונה מהווה זרז שמאיץ את התהליך הזה אף יותר. בעת שאנשים כלואים בבתיים, האמון בעתיד טכנולוגי מקבל משמעות חדשה, והמניית של ענקיות הטכנולוגיה מגיעות לשיאים; אפל, מיקרוסופט, גוגל ואמזון שוות יותר מטריליון דולר כל אחת. ב-2021 הציג מארק צוקרברג את החזון שלו למטאברס, היורש של האינטרנט הנייד. אירוע ההשקה כלל הצגה של שורה ארוכה של כלים רבי עוצמה, שיהפכו תוך שנים מעטות את המרחב הווירטואלי לתלת־ממדי, וישפיעו על האופן שבו אנחנו מנהלים מערכות יחסים, משחקים, מתאמנים ועובדים, פעולות שנוכל לבצע בלי להסיר את משקפי ה-VR.

במקביל, אנו מתקרבים בקצב מהיר לנקודה שבה בינה מלאכותית תעלה ביכולותיה על אלו של בינה אורגנית, המוח שלנו. המשמעות תהיה ויתור מודע על הסוכנות האנושית לטובת מכונות שידעו לקבל החלטות מוצלחות מאתנו. האנושיות כפי שאנו תופסים אותה היום תשתנה לבלי הכר. בני האנוש יפרדו מהמאבק הסיסיפי בחרדה, השעמום והייאוש בזכות מכונות אשר יספקו את צרכי הקיום שלנו וידאגו לבריאותנו הנפשית. הזמן הפנוי שיעמוד לרשותנו יהיה אינסופי, ובהדרגה ניפרד אפילו מהמוות עצמו, אשר צלו מעיב על הכל. מבחינה זו, אנו אחד הדורות האחרונים על פני כדור הארץ המקיימים את מחזור החיים הקדום, ששעון החול של המוות מרחף מעל לראשיהם ושנפשם וגופם קשורים אלו באלו.

זו מלכות דבש לנשמה שלנו ואנו נוהים אחריה ונשאבים אליה בעל כורחנו. זו מערכת שהכוחות הכלכליים העומדים מאחוריה עצומים, והיכולת שלה לכופף את הפרט לרצונה הופכת בהדרגה לכוח מוחלט. חסרי אונים אנו מקווים שהיא תיין אותנו ותענג אותנו ותרפא את מכאובינו, אך למעשה היא מקלפת מאיתנו את האנושי.

חנה ארנדט טוענת, כי תנועה היא הזכות הבסיסית ביותר ושחופש התנועה הוא החומר והמשמעות של כל מה שפוליטי, אך במציאות של היום אנו נאלצים להתרנל להגבלות הולכות וגדלות על חופש התנועה שלנו. אנו מוקפים בגדרות וחומות, מתחמים סגורים ושערים צהובים, אישורי כניסה והגבלות גישה, ונמצאים במעקב מתמיד של חברות טכנולוגיות וממשלות. כדי להתמודד עם הצרת צעדינו אנו מאמצים בחום טכנולוגיות המאפשרות לנו לתחזק אשליה של מרחב תנועה, אך בפועל בני האדם נייחים מאי פעם, והמצב חמור במיוחד בקרב הדור הצעיר. זה תהליך בוק שזוכה למעט מאוד התנגדות. אנו נשבים בקסמיו של העולם שבתוך המכונה זונחים את העולם שמחוצה לה; בעוד הטבע מתרוקן מאוצרותיו ומשבר האקלים מאיים על סביבתנו, החוויה האנושית שמחוץ למכונה עוברת תהליך של הזרה.

בתוך המציאות הזו יש לעולם המחול תפקיד: התנגדות. אל מול הכוחות העצומים האלו אתן תהיו הפרטיזניות, אחר כך גם שומרות האש והמרפאות.

פרטיזניות. ההוויה המחולית היא הביטוי הצרוף ביותר של חופש תנועה. התנאים שהכרחיים לקיומה הם אך ורק גוף מחובר לנפש. והנפש הזו, הרוקדת, חווה את הווייתה במלואה, וכל הנפשות העדות לה חוות את אנושיותן עמה. זו הסיבה שמחול הוא אמנות פוליטית: האדם הרוקד הוא חופשי. המחול מתקיים באזור הדמדומים שבין השתייכות לעדר האדם ופראות המחשבה. האדם הרוקד מחזיק בחופש לנוע בין הרמוניה, פעימה, אלתור בתוך מבנה ומחוצה לו אל עבר הדיס־הרמוני, השבור, המפורק והמפואר באותה מידה.

זה החופש שהמכונה, בתבונתה המלאכותית, מבקשת לחנוק. זו פעולה שהמכונה צריכה לשלוט בה ולווסת אותה, ואם יש צורך לדכאה מאחר שהיא מעוררת את הנפש הרדומה להתנתק ממנה, להתנגד. זה המרד שמופקד בידיה של קהילת המחול: כשהמכונה מזמינה אותנו פנימה, המחול יצא החוצה. כשהיא תלחש לנו להצטרף ותפתה אותנו המחול יסרב. כשהיא תשאב אותנו אל עבר הנעים והמאלחש, המחול יאמץ לחיקו את החוויה במלואה, תהא אשר תהא. כשהמכונה תנתק את המורדים מאמצעי קיום, המחול יזרע וינביט ויחלוק. המחול יהיה מעוז של רוח חופשית, וזה אומר להיכנס לסטודיו ולהתחיל שוב ושוב מאי־ידיעה; להיות אבוד, מדוכא, מתוסכל. ככה שעות וימים עד שבתוך הייאוש מבליחה תנועה, או משפט שמצליח להפתיע, כי עמם נברא ביטוי של אמת. זו לא רק הזכות לתנועה, זו הזכות לשאוף לאמת; זו הזכות ליפול, הזכות לכאוב, הזכות להסתכן, הזכות להישבר.

אני רוצה להחלים ולהיפצע בשנית.

אני רוצה לרקוד אחרי שורקו אותי.

אני רוצה להטיח את עצמי, להתרסק.

אני רוצה להסתכל למוות שלי בעיניים. אני רוצה להכיר במוותם של כל היקרים לי. אני רוצה לבכות עליהם ואיתם ולחגוג את חייהם והווייתם. ואין למילים שלי או למחשבות שלי כוח לעשות זאת, רק לזרימה, לתנועה.

תנו לי יבלות,

תנו לי שלפוחיות,

תנו לי רצועות קרועות,

תנו לי עצמות סדוקות.

דנה רוטנברג היא יוצרת, אוצרת ויומית מחול בינתחומית. יזמה ומנהלת את "פרויקט 84 מחול". היא גם יוצרת יצירות מחול למסך (סרטי מחול ווידאו ארט), יצירות אינטראקטיביות ותלויות מקום. מרצה באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים ובסמינר הקיבוצים ומעבירה סדנאות בארץ ובעולם.

עודד גרף, רקדן, כוריאוגרף, מורה ומנטור בתחום המחול, המנהל האמנותי של "תיאטרון מחול עודד גרף ויוסי ברג" יחד עם שותפו יוסי ברג. גרף יוצר ללהקות, בתי אופרה ואוניברסיטאות באירופה, ארה"ב, קנדה וישראל. להקתם של גרף וברג זכתה במספר רב של פרסים, תחרויות ומלגות גם בארץ וגם בחו"ל.

בסגר הקורונה הראשון (2020), הגבלתו של מרחב התנועה והשבתתו של אורח החיים המוכר יצרו עבורי טריגר לפעולת בחירה יום-יומית. כיוון שלא היה ניתן להתאמן בסטודיו, המרחב הפתוח הפך לרחבת אימונים מאולתרת. מדי יום הייתי מגיעה למדשאה שמול הים ביפו ומבלה מספר שעות באימון שהצריך עבודה עם נעלי ספורט, בירכיות ובגדים ארוכים בגלל הדשא העוקצני, מה שהוליד אפשרויות תנועה חדשות כמו סיבובים על הברכיים ועלייה על אצבעות כפות הרגליים.

פעולות פרטטוביות אלה עוררו את סקרנותי והציתו ביכרוני את תנועות הריקוד הגאורגי ואת שורשי המשפחתיים הגאורגים, אשר נתנו בהמשך אישור פנימי להתעסקות בחומרי הריקוד של תרבות זו. המסורת הגאורגית לא הייתה נוכחת בבית, היא נדחקה מהגיאוגרפיה המשפחתית כפי ששם המשפחה של סבא שלי, שהיה ספיהשילי, הוחלף לספירוב. הדברים שנותרו ברשותי הם זכר מראהו של סבי, שאליה אני חוזרת כדי לספוג את הנוכחות הפיזית והרגשית שלו, שתי חרבות מסורתיות שסבתי העבירה לי ולאחותי וספר ריקוד על המחול הגאורגי בישראל. הרצון לחוות את צורות הריקוד הגאורגי בנופי שלי הביא אותי לראשיתו של מחקר זה, העוסק בתרבויות הקווקז וברית המועצות.

בימי הסגר יצרתי טקס צפייה יומיומי בחומרי וידאו של ריקודים מסורתיים וסרטי קולנוע אשר ממשיך איתי עד היום. צפייה זו מאפשרת לי להרחיב ולשכלל את אופן הסתכלותי על החיים והיצירה. הבמאי הארמני סרני פרננוב (Parajanov) והבמאי הרוסי אנדרי טרקובסקי (Tarkovsky) הם המודל שלי ליצירה אנושית יפה וכנה. הנופים, השפה, הדימויים והמקצב של הסרטים מניעים אותי להיכנס

שלי ולהתמסר לחוויית גילוי והתחדשות. תשומת הלב הופנתה לפעולות כמו עבודה של כפות הידיים, אגודלים, אגרופים, רקיעות רגליים, שיוט על הברכיים, עלייה וגלישה על אצבעות כפות הרגליים. החומרים המסורתיים מחולקים לרוב באופן מגדרי, יש תנועות מובהקות של גברים ושל נשים: התנועות הגבריות דורשות כוח, מהירות, גרנדיוזיות ורוח לחימה, ולעומתן הנשים בובתיות, עדינות וקלילות. אולם, בעבודותי אני שואפת ליצור מרחב תנועתי שישלב בין האיכויות והתפקידים השונים, למוסס את הסטריאוטיפים העתיקים לגבי מה גברים ונשים אמורים לייצג, כיצד עליהם ועליהן לעשות זאת. הפולקלור משמר באדיקות את הכוריאוגרפיות העתיקות. ריקודים רבים שמבוצעים כיום שומרים על הכוריאוגרפיה והצורה המקוריות שלהם. דוגמה טובה לכך היא ריקוד *המורומי* הגאורגי, אשר שימש השראה ליצירתי *ספיה*: אמנם במקור השתתפו בריקוד רק מספר מצומצם של גברים ואילו בגרסה העכשווית יכול המספר להגיע אף ל-40 רקדנים, אך התנועות, המוסיקה והתלבושות הן אלו המסורתיות, וגם כיום מבוצע הריקוד על ידי גברים בלבד.

ספיה (2021) - בכורה: פסטיבל "בין שמיים לארץ" בניהולם האמנותי של תמי ורון יצחקי

הסולו *ספיה* הוא הביטוי היצירתי הראשון שהתגבש מתוך ההשראות הרבות שאליהן נחשפתי, ומציע מבט אינטימי לעולמה של לוחמת. הבחירה בסולו נבעה מהרצון להתייחד עם החומרים, ללמוד ולחוות אותם לאורך זמן בנופי שלי, להכיר את מורכבותם, את ההיסטוריה והטכניקה שלהם, לפני שאפגוש רקדנים נוספים בסטודיו ואצטרך להעביר להם אינפורמציה זו.

סיפורי עם

הקורונה וגילוי השורשים הגיאורגים

סתיו סטרוז בוטרוס

בתהליך העבודה על *ספיה*, עיצוב התלבושות והעיסוק בבדים היה משמעותי לבניית אופייה של הדמות והמרחב שבו היא מתקיימת. התלבושות המסורתיות מייצגות אזורים, משקל הבד ומרקמו יכול לספר על תנאי האקלים, שימוש בעורות ופרוות מסמל את לבוש הלוחמים ובדים רכים ונושמים משמשים למטפחות הראש של הנשים. תלבושות הריקוד המסורתיות של הנשים הן שמלות ארוכות עם תוספות של אבנים ותכשיטים, מטפחות ראש, צמות מלאכותיות ארוכות (יש חשיבות לאורך הצמה ואיכות השיער), אודם אדום בוהק וריסים עבים. אני שואבת השראה הן מתלבושות ריקודי הפולקלור והן מבגדי היומיום הכפריים. אני מעצבת את התלבושות יחד עם התופרת מרינה גולודריגה (Golodriga) כך שיתאימו לעבודה התנועתית, שדורשת טווח תנועה חופשי בעיקר בעבודת הרצפה. אני מגיעה למרינה עם ציור, תמונות ובדים, והיא מפיחה בהם רוח חיים באמצעות הטכניקה והאיכויות שלה. חשוב לי לאזן בין המסורתי לעכשווי, לחשוף את מבנה הגוף הנשי שלחוב מוסתר בעודף בדים, להדגיש את טכניקת הרגליים המורכבת והאינטנסיבית שנעלמת מתחת לשמלה. *בספיה* אני לובשת סרבל מנצנץ, מטפחת ראש שאליה מחוברות שתי צמות מלאכותיות שמגיעות עד אזור המותניים ושכמיית פרווה. שכמייה זו מסמלת את גיזת הזהב, אשר לפי המיתולוגיה היוונית נשמרה בקולכיס שבקווקז.

עיצבתי את הבמה מתוך מחשבה על מרחבי לחימה. רציתי לארגן את המרחב באזור הלחימה שלי כך שירגיש אינטימי ומוכר, ולכך השתמשתי בעששיות עם אור חם, שטיחים מפרווה לבנה, ענף חום דקיק וארוך עם עלים ירוקים קטנים. בנוסף,

לסטודיו ולבטא את התחושות והרעיונות שהתעוררו בי בעבודת מחול בימתית. היכולת של סרטים להאט את הזמן ולהתרכז בפעולות ספציפיות כמו נשימה, בכי, ליטוף, מגע יד, מניעה אותי רגשית, ואני מעוניינת למצוא את הדרך להעביר את אותם ריכוז ובהירות בעבודת מחול בימתית ובכך לקרב את הקהל לפרטים הקטנים.

כלים כוריאוגרפיים שונים עוזרים לי להגיע לאותו ריכוז, המרכזי שבהם הוא חזרתיות תנועתית שמאפשרת להבחין בתנועה ומורכבותה, ונותנת זמן לעכל ולנשום אותה. החזרתיות, הן בתהליך העבודה והן בהצגתה על הבמה, מסייעת להנכיח ולממש את מלוא הפוטנציאל של התנועה. כלי נוסף הוא האילתור, שמאפשר הרחבה והפשטה של התנועות מהחוקיות המסורתית שלהן ויצירת מכנה משותף בין הרקדנים ושאר מרכיבי היצירה. עבורי זו הדרך להתקרב לחומרים המסורתיים ברמה אישית, זמן להפנים ולהביע את עולמי הפנימי, תהליך מרתק של התמוגגות ביו עבר להווה, בין השראה ללידה של פעולה חדשה. יכולת ההתמסרות והפירוש האישי של הרקדנים קריטית ליצירת ביטוי אותנטי ומאפשרת לצאת מתחומי השחזור.

מתוך מאגר אינסופי של חומרים דליתית תנועות ספציפיות שהניעו אותי והשתמשתי בהן כבסיס, זאת בלי להשליך עליהן את הפרשנות התנועתית שלי. רציתי להטמיע את ההשראות כמו שהן, לנסות להתרחק לרגע מההרגלים התנועתיים הרגילים

Sepia, choreographed and performed by Stav Struz Boutrous, photo: Zohar Ron

ספיה, כוריאוגרפיה וביצוע מאת סטיו סטרוז בוטרוס, צילום: זוהר רון

עדי בוטרוס, שתופי לחיים ולעבודה, מלווה אמנותית את עבודתי ושותף בעיצוב ועריכת פס־הקול של העבודות. שיתוף הפעולה עם עדי החל כבר לפני כעשור, כששיתפנו פעולה לראשונה בעבודתו *מה שבאמת מרגיז אותי*. הנוכחות שלו מאפשרת לי להרחיב ולהעמיק את התהליך על ידי שאילת שאלות, דיוק מהלכים תנועתיים, פתיחה וחשיפה רגשית של הדמות, התעכבות על משמעות הזמן של כל חלק ומהלכה השלם של העבודה. הוא משמש לי מצפן ומעניק שלווה, מלאות ובהירות לעבודה. צירוף של מלווה אמנותי הוא תהליך רגיש ועדין, הדורש צניעות והתמסרות ומסייע ליצירה להבשיל.

נוודות (2022) - בכורה: המרכז האתני הרב־תחומי ענבל

היצירה *נוודות* היא עבודתי הראשונה באורך מלא. העבודה עוסקת בנדודים, ובה הרחבת את מעגד התרבויות שאיתן עבדתי עד כה: אזורים כמו אורביגין, ארמניה, ציפניה וברית המועצות נכנסו למחקר שמשמש בסיס לעבודה. העבודה מציעה מבט אינטימי להתרחשות פנים־ביתית, לעולם הגעגועים, הכמיהה והנחמה של שתי נשים - משי אולינקי ואנכי - אשר חוות שתופות גורל של חיי נדודים במרחב שנעזב.

חרבו של סבי נמצאת על הבמה לאורך המופע כולו, תזכורת לכאב המלחמות שמרחף סביבנו תמיד. בתרבות הגאורגית החרב היא כלי גברי ורק הוא זה שנושא אותה. עם השנים הפכה החרב מכלי הגנה לקישוט וסמל מעמד: גודלה והקישוטים שעליה משתנים בהתאם למעמד. במהלך העבודה אני אוחזת בחרב, מקרבת אותה לגופי, מעבירה אותה על פי ועיניי, מניחה אותה על קודקודי ולבסוף מערסלת אותה בידיי כשהיא עטופה בבד לבן וכך משקיטה את עוצמתה.

תקופת הקורונה גרמה לדחייתו של הפסטיבל, מה שאפשר לי לעבוד על היצירה ברונע ולאורך זמן, ולהתעמק בריקודים ובמסורות. לקחתי שיעורי ריקוד אצל מורה גאורגית־ישראלית, והיא לימדה אותי ריקודים מסורתיים שונים, בהם הסולו *גיריני*, המבוצע על ידי אישה בלבד. סולו זה היה מהותי במיוחד עבורי כיוון שהרקדנית יורדת עם ברכיה לרצפה ויוצרת מפגש בין הגוף והקרקע, תנועה שחיפשתי רבות ולא מצאתי בריקודים מסורתיים־נשיים אחרים. לכן היה חשוב לי לשלב בין החומרים הנשיים לגבריים, להרחיב את אפשרויות וטכניקות התנועה וליצור מהם שפת תיווך חדשה. העבודה הפיזית על הרצפה פתחה בפני מעגד תנועתי חדש: אני מכוננת לטכניקה של ציפה על הברכיים, שיוט בחלל, חיבור לגוף שורשי, מקורקע ואדמתי.

אי הידיעה, שאלות הנוגעות לחיים ומוות והתקווה לשובם של מי שעזבו עוטפות את חוויית היומיום שלהן ולא מרפות את רוחן. חוויית הנדודים היא אוניברסלית, כולנו חלק ממנה בצורה כזו או אחרת, הנדודים מלווים אותנו כל הזמן. ההשראה לעבודה נבעה מהסרט הדוקומנטרי *כפר הנשים של הבמאית הארמנית תמרה סטפנין* (Stanpnyan). בטקסט המסביר את תוכנו של הסרט נכתב:

הן מובילות את הבקר למרעה, חורשות, חוטבות עצים ומטפסות לצמרת כדי לקטוף תפוחים – והן מתנגעות, כל כך מתנגעות. נשות הכפר הארמני הקטן ליציק נאלצות למלא את כל תפקידיהם של הגברים, המבלים את מרבית השנה בגלות של איךברירה. בהיעדר פרנסה בארמניה, הגברים יוצאים לחפש עבודה ברוסיה, ומותירים מאחור את הילדים, הקשישים והנשים, התומכות בכולם. הסרט מלווה את הכפר – הממוקם בלב אזור מרהיב ביופיו – לאורך שנה שלמה: העונות מתחלפות, ועמן המטלות, הדאגות והשמחות. הנשים, לבדן או בחבורות, שרות, צוחקות ומדברות בכנות על קשיי הפרידה, הבדידות, הניכור המתנגב למערכות היחסים בשל המרחק והתסכול העצום. מנגד, הציפייה למפגש מחודש מעוררת התרגשות גדולה.

קטע אחד בסרט מתמקד באישה בשנות ה־60 לחייה אשר מחכה שנים לחזרתו של בעלה. היא ממתנינה לו בביתם, ממשיכה לשמור על אופטימיות, אף על פי שהיא ככל הנראה יודעת שהוא לא יחזור, אהבתה והגעגועים שהיא חשה משמרים את כמיהתה להתאחד עמו. הרגשתי קירבה והזדהות עם סיפורה ודמותה העניקה השראה למבנה הרגשי של שתי הדמויות הנשיות בעבודה. בעבודה, משי ואני עולות על הבמה במראה זהה: שתינו חובשות פאה אפורה המרמזת על הזמן שעבר, לבושות בשחור־לבן, חוזרות שוב ושוב על פעולות במרחב הביתי, חולקות אחת עם השנייה את חוויית הנדודים.

עם תחילת העבודה על היצירה אני מנסה להבין את המרחב האסתטי, אופיו (בית, טבע, כפר), איכות החומרים ותקופת הזמן שבה אני עובדת. ככל שמקור ההשראה שלי קדום יותר, נוצר בתקופה שבה תנאי המחיה היו גולמיים יותר, כך יהיו גם החומרים שאיתם אעבוד. אני משתמשת בחומרים שהנראות והמרקם שלהם קרובים ככל הניתן לטבע, וכך גם מבחינת גווני התאורה. בעבודה זו השתמשתי בורדים כדי לסמן את סף הבית, בד לבן שנראה כמיטה וחבל כביסה. עיצוב התאורה של עופר לאופר, שאב השראה מהאסתטיקה של טרקובסקי בדגש על הסרט *סטלקר*, יצר הבדלה בין מה שבתוך הבית ובין מה שמחוץ לו. שיתוף הפעולה והסנכרון בין הכוריאוגרפיה, התפאורה, התאורה, המוסיקה והתלבושות הכרחי ללידת העבודה.

פס־הקול כולל לחנים ומנגינות מציצניה, ארמניה, ברית המועצות וטורקיה, ומשלב את מגוון התרבויות לפסיפס מוסיקלי אחד. במקרים רבים כאשר מדובר ביצירות עתיקות לא ניתן לדעת מי היו הזמרים והנגנים המקוריים, מה שאילץ אותי לדלות מידע באמצעות השמעת השירים לאנשים שדוברים את השפות הללו, והם שיתפו אותי בידע ובהיכרות שלהם עם שיר מסוים. כך, לאט־לאט, הצלחתי להרכיב את הפאזל המוסיקלי. רוב המוסיקה שאני אוספת מגיעה מתקליטים או דיסקים שאני מזמינה מחו"ל, ואני מתעקשת לאתר גרסאות מקוריות כדי לשמור על החום והחספוס של הקולות והצלילים הראשוניים. אני נהנית מכך שאני מבינה את מילות השירים ומתמסרת לטון השירה, מנעד הצלילים ותחושת הריחוף בזמן. הבנת המילים נעשית בשלב מאוחר יותר ונותנת גיבוי לבחירה הראשונית, האינטואיטיבית. אני נמשכת למוסיקה שמעוררת בי נוסטלגיה ומציפה רגשות שמשלימים את

הדימויים הכוריאוגרפיים בעבודה. אני משתמשת בצלילים מהטבע, זו הדרך שלי להכניס את המרחבים לאולם התיאטרון. המוסיקה יכולה לפתוח קטעים מסוימים, לדוגמה, העבודה *ספיה* נפתחת בשירת גרון מסורתית בשפה הטוואנית (הטוואנים חיים ברוסיה, מונגוליה וסין ומדברים טורקית סיבירית), והמוסיקה מאפשרת לאסוף ולהכין את הקהל למה שהולך לבוא בהמשך, ואף מרמזת על אופי המרחב. לצד זאת מוסיקה יכולה להעמיס ולטשטש את הכוריאוגרפיה והמוזיקליות שהיא מייצרת מעצמה, לדוגמה, בעבודה *נוודות יש* קטע רפטיבי שבו משי ואני רוקעות ללא הפסקה וללא מוסיקה ברקע, רק קול הנשימה והרגליים שנשמע. זה עיבוד אישי שלנו לרקיעות שונות מאזרבייג'ן, ארמניה וגאורגיה. את ריקודי הרקיעות מלווה מוסיקה מסורתית קצבית ומהירה, המשלבת צעקות שיוצאות מפי הרקדניות ומסייעות לסנכרון הקבוצה. בהתחלה ניסינו לשלב מוסיקה עם הכוריאוגרפיה הקיימת, אך הרגשנו שהמוסיקה מאפילה על הצלילים שאנו מייצרות עם הגוף ולכן החלטנו לוותר עליה ולהישאר עם צלילי הרקיעה והנשימות. אני נהנית מהאפשרות להוציא את החומרים מהמקצב המקורי שלהם ולעבוד איתם במרחב "זן". רקיעות דורשות קואורדינציה, זיכרון ספירות ותנועות שבאות בזו אחר זו בקצב מסוים. היה מאתגר לבנות מהלך רציף של רקיעות שונות, ולמצוא גם זרימה הרמונית בין הרקיעות וגם תיאום בין משי וביני, הן בצעדים והן בשינוי הכיוון.

כשתהליך היצירה מתקדם צריך לערוך את החלקים הבנויים ולמצוא את הסדר והחיבור הנכונים, אלו שייצרו את תחושת ההשלמה ההרמונית שאליה אני שואפת. כאשר החומרים התנועתיים לא מדויקים קשה יותר לראות את החיבורים המתאימים ואת סוף העבודה. הסיום הוא רגע מכריע, שלעיתים נולד ברגע ולעיתים דורש ממני לעבור מסכת של תסכולים ופחדים עד שהוא מבשיל. כשהסוף של *ספיה* התגלה בפניי ידעתי שכך אני צריכה לסיים. לחלק אחרון זה קראתי "החלום", ובו אני קדה לקהל ומשתפת אותו בחלומותי על סיום המלחמה, על כניעה פנימית ועל כמיהה לעדינות ורוך שיעטפו את שדות הקרב המדממים. בעבודה *נוודות* ערכתי ניסיונות רבים על קטע הסיום עד שהצלחתי לזקק את מחשבותיי, להשלים את מסעה של העבודה ולהגיע לסוף הרצוי. בחרתי לקרוא לחלק האחרון "השינה", מתוך מחשבה שסנירת העבודה בדימוי של שינה תרגיע ותשקט את הציפייה השוחקת של הנשים להתאחד עם יקיריהן; כשהן עוצמות עיניים הן יכולות סוף סוף לנוח אך גם לחוות במלואה את שותפות הגורל ולאגור כוחות לקראת יום חדש שבו שוב ימשיכו להמתין ולקוות.

המפגש עם מגוון חומרים של רקדנים מקצועיים, ילדים, זקני הכפר, ריקודים על במות תיאטרון קלאסיים, ריקודי תנועות וטקסים ביתיים, המחיש לי את תפקיד הפולקלור כידע תרבותי, אישי וקהילתי, העובר מדור לדור, פולקלור כדרך חיים. ההתמקדות הגאוגרפית בקווקז וברית המועצות נבעה מהחיבור שלי ליופי הפיוטי של מרחבי הטבע ההרריים, אני מרגישה חלק מהם למרות שאין לי חיבור ממשי איתם. מחקר זה משמעותי עבורי כיוון שזמן רב אני מרגישה חיבור לתנועה ממקום של שיקום ואהבה. אני שואפת להאיר ביצירותי חוויות אנושיות ודימויים שמולידים רגשות כלל אנושיים ומספרים עד כמה יש במשותף לכלל בני האדם.

טתיו סטרוז בוטרוס, ילידת 1990. בוגרת תיכון האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. רקדה במשך שלוש שנים באנסמבל בת שבע ושנה נוספת בלהקת בת שבע. בהמשך הצטרפה ללהקת ענבל פינטו ואבשלום פולק ורקדה בה במשך שנתיים. היא מלמדת תנועה במרכזי מחול שונים בארץ ושיעורי תנועה יצירתית לילדים על הספקטרום האוטוטיסטי במרכז הערבי־יהודי ב"פ. עובדת כיום כיוצרת ורקדנית עצמאית. עבודותיה עוסקות בחקר תרבויות הקווקז וברית המועצות ושואפות ליצור נשר בין הפולקלור למחול העכשווי.

אופס!!!

מחול עכשיו גיליון 42
יעלה באתר רק בינואר 2023.
תצטרכו להמתין חצי שנה.

עשו מנוי לכתב העת
מחול עכשיו והגיליון יגיע כבר
בימים אלה לביתך.

המנוי כולל 4 גיליונות אותם
תקבלו פעמיים בשנה על פני
שנתיים. מחיר מנוי הוא
180 ש"ח, כולל דיוור.

לרכישת מינוי שלחו אלי מייל
עם הפרטים הבאים:

- שם פרטי
- שם משפחה
- מספר פלאפון
- כתובת מלאה כולל מיקוד

את הפרטים יש לשלוח באי-מייל
לכתובת: eshel.ruth@gmail.com
וכל השאר בטיפולי.
טוב לכם וטוב לתרבות המחול בישראל.